

MONOPÓLIUM

JELLEMZŐI

Egy termelő

Ármeghatározó

Be/kilépési korlátok

természetes korlátok – az iparágban
használt technológiával függ össze →
természetes monopólium

mesterséges korlátok – a vállalat
hatalmának felhasználásával valósul meg

KIALAKULÁSÁNAK OKAI

Hatékonyság

- természetes monopólium
- optimális üzemméret nagysága a piaci kereslethez képest;

Jogi korlátozás

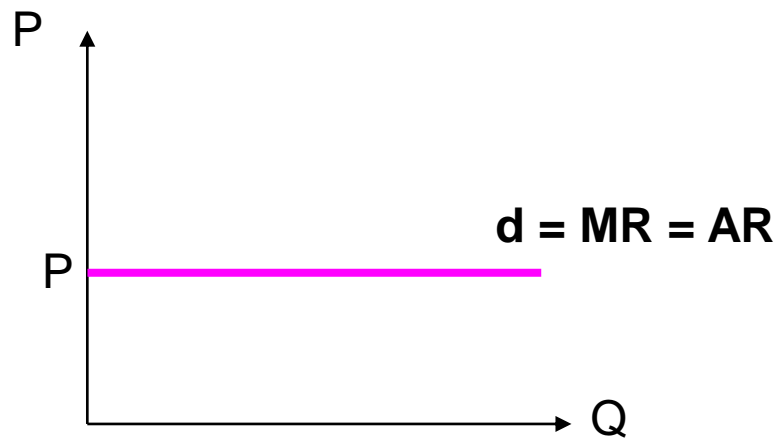
- szerzői jogok, szabadalmak által;

Belépések korlátozása

A már piacon lévő vállalatok kiszorító magatartása, stratégiai szövetség → megszűnik a verseny, monopóliumként működhetnek.

A vállalat által érzékelt keresleti függvény

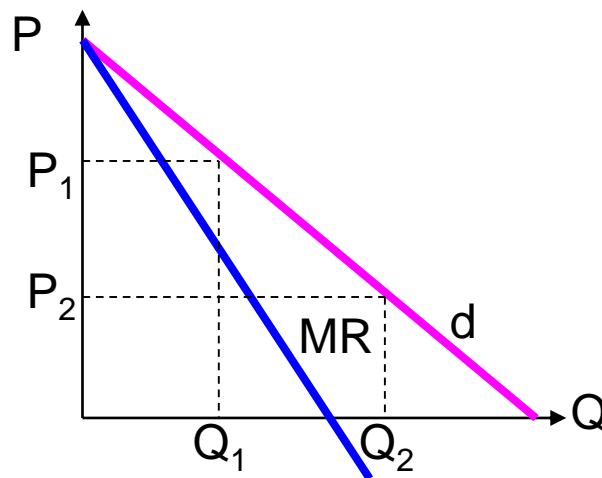
árelfogadó

d: a vállalat által érzékelt keresleti függvény, ami nem a piaci keresleti függvény!

Az értékesítés korlátja technológiai oldalról jelenik meg $\Rightarrow$ a vállalat kapacitása határozza meg.

ármeghatározó

Döntés: olyan P, Q kombináció, ahol π maximális.

d: egyidejűleg kell vizsgálni az ár-mennyiség alakulását.

$$P = a - b \cdot Q$$

$$TR = P \cdot Q = a \cdot Q - b \cdot Q^2$$

$$MR = dTR/dQ = a - 2 \cdot b \cdot Q$$

Ha a vállalat ármeghatározó $\Rightarrow P > MR$ (ehhez piaci erő kell!!!)

CÉLJA: PROFITMAXIMALIZÁLÁS

Keresleti függvény: $P = a - b \cdot Q$

Profitfüggvény: $\pi = P \cdot Q - TC(Q) =$
 $= (a - b \cdot Q) \cdot Q - TC(Q)$
 $= a \cdot Q - b \cdot Q^2 - TC(Q)$

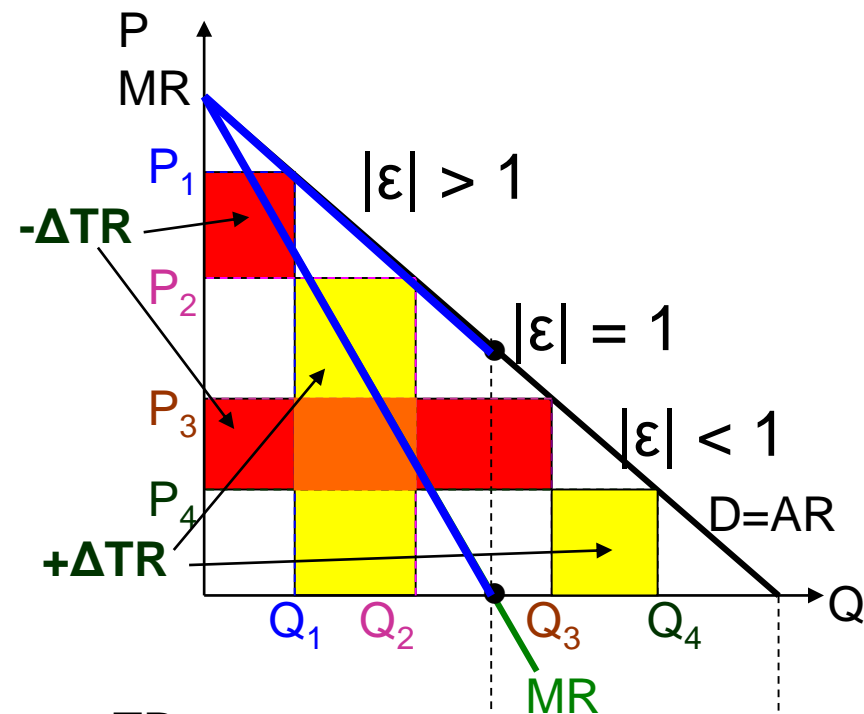
Elsődleges feltétel:

$$d\pi/dQ = 0, \text{ azaz } MR = MC$$

Másodlagos feltétel:

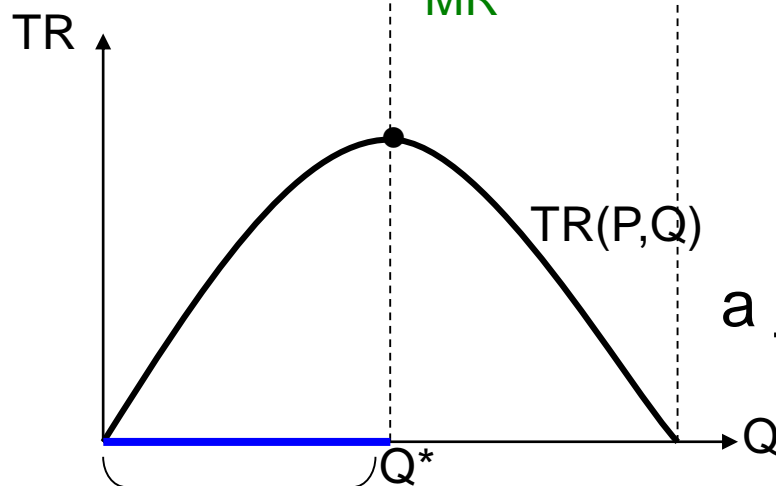
$$dMR/dQ < dMC/dQ$$

Árrugalmasság és teljes bevétel

$$\begin{aligned} TR &= P \cdot Q \\ P &= a - b \cdot Q \\ MR &= dTR/dQ \\ MR &= a - 2bQ \end{aligned}$$

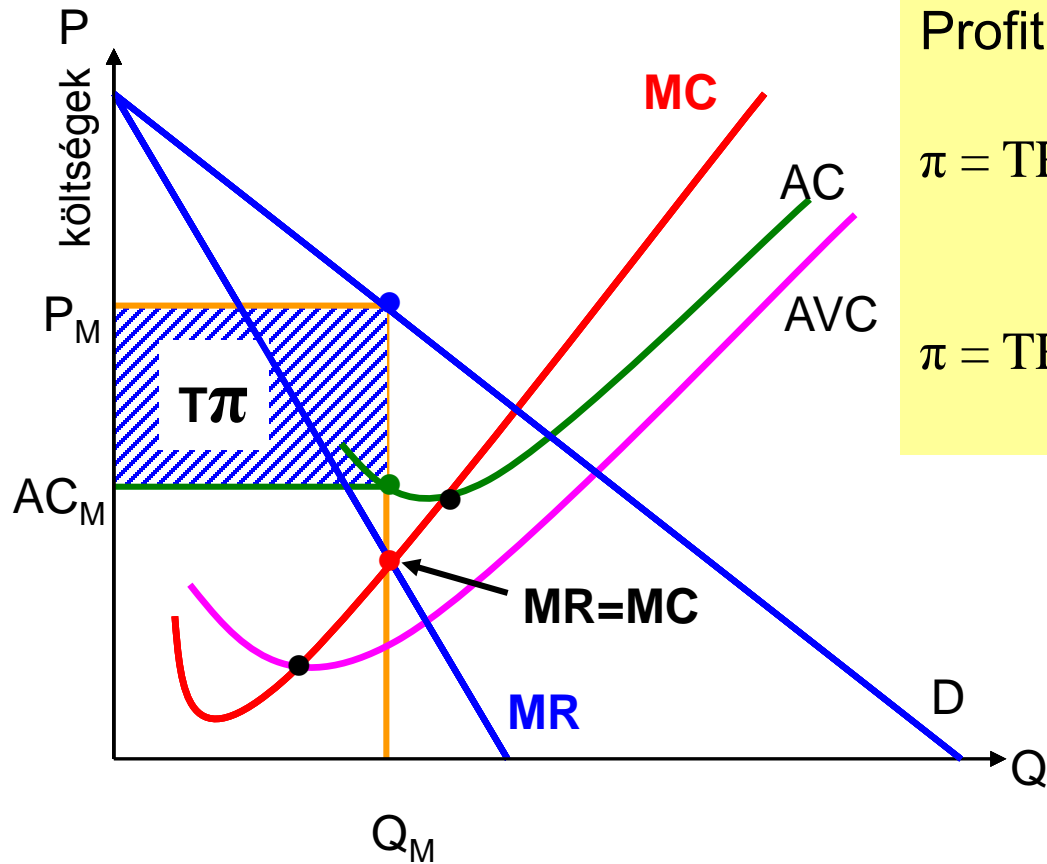
Ha Q nő $\Rightarrow P$ csökken $\rightarrow$
a $P \cdot Q$ területeket kell összehasonlítani!

Q^* -nál:
a bevétel maximális és nem a profit!!!

Döntési tartomány a mennyiség szempontjából

Profitmaximum

Profitmaximum elsődleges feltétele:

$$\mathbf{MR = MC \rightarrow Q_M}$$

$$\pi = TR - TC$$

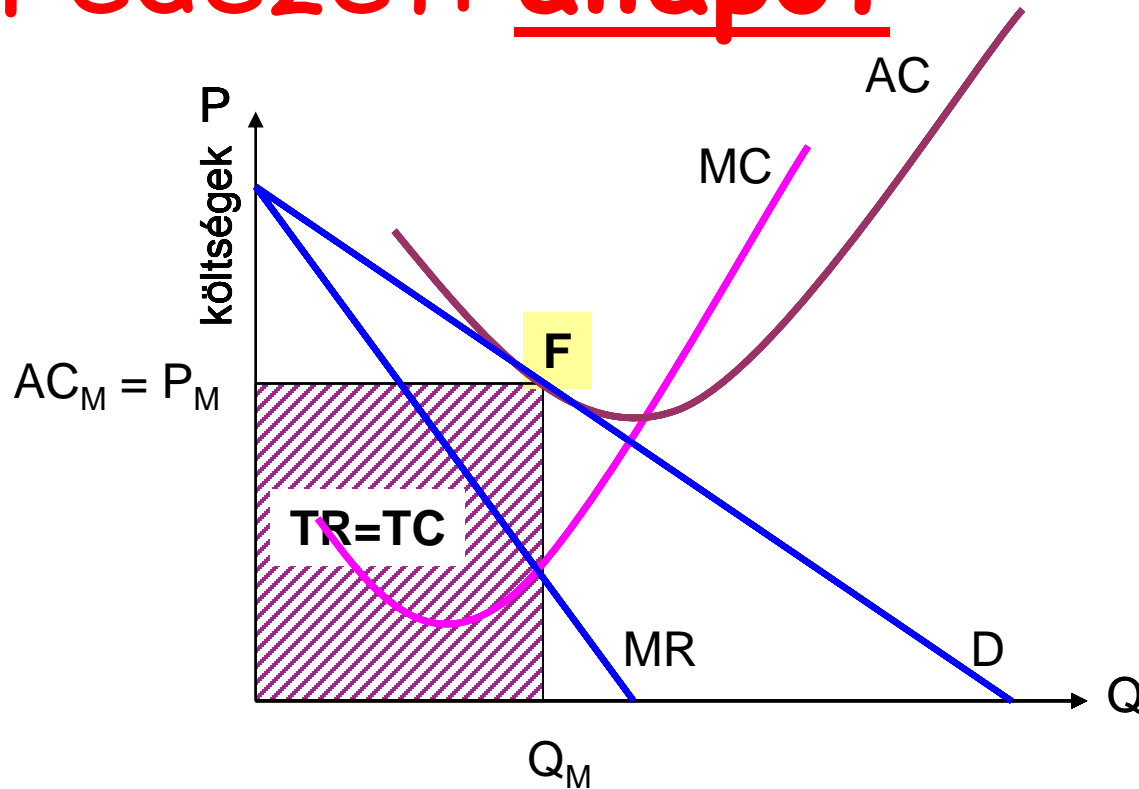
$$TR_M = P_M * Q_M$$

$$TC_M = AC_M * Q_M$$

$$\pi = TR_M - TC_M = (P_M - AC_M) * Q_M$$

A keresleti függvény (D) helyzetétől függ a profitmaximumot biztosító termelési mennyiség és ár.

Fedezeti állapot

Minden piaci
szerkezetre igaz:

$$\begin{aligned} TR &= TC \\ P &= AC \\ \pi &= 0 \end{aligned}$$

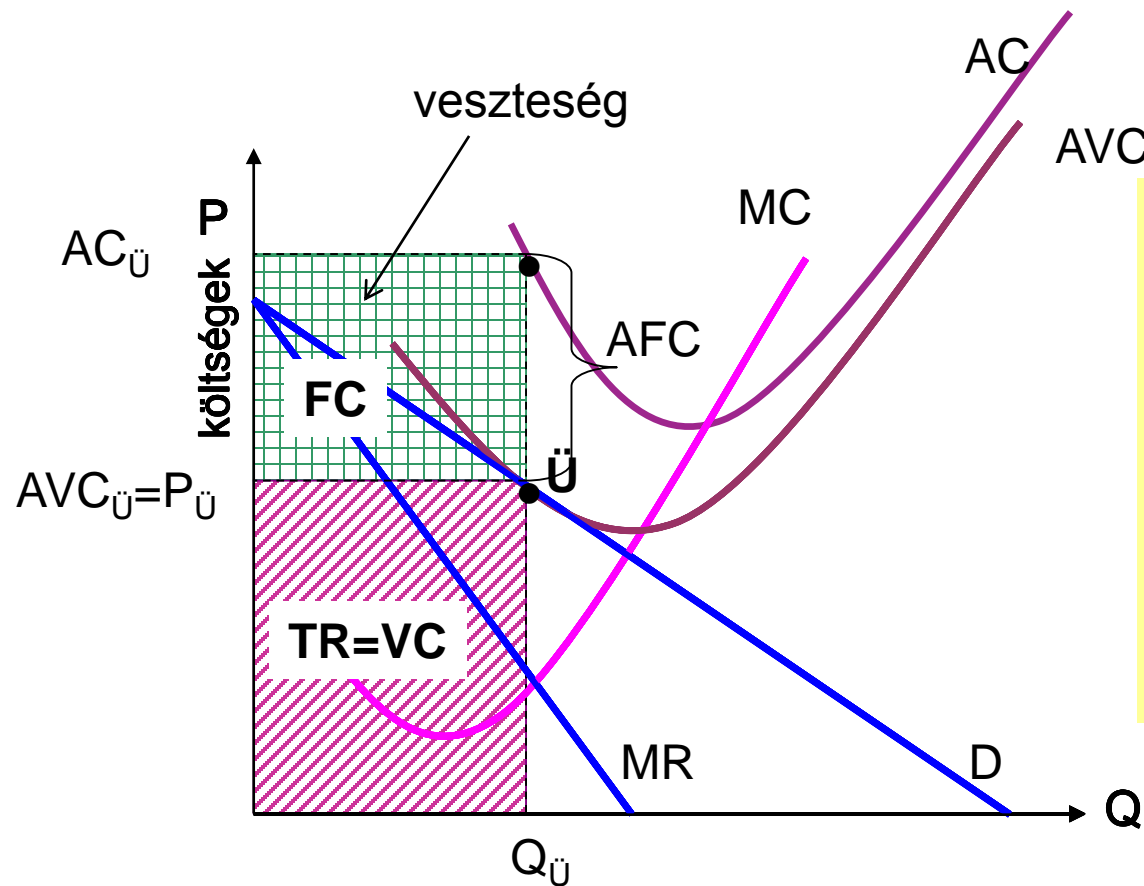
Monopol hatalommal bíró vállalatok esetén:

Q_M nem köthető fix termelési mennyiséghez, lehet, hogy nincs is!
D helyzetétől függ.

Ha kialakul (AC érinti D-t) $\Rightarrow$ AC_{min} előtt lesz.

Üzemszüneti állapot- TR csak VC-t fedezi

Piacszerkezettől
független feltételek:

$$TR = VC$$

$$P = AVC$$

$$\pi < 0$$

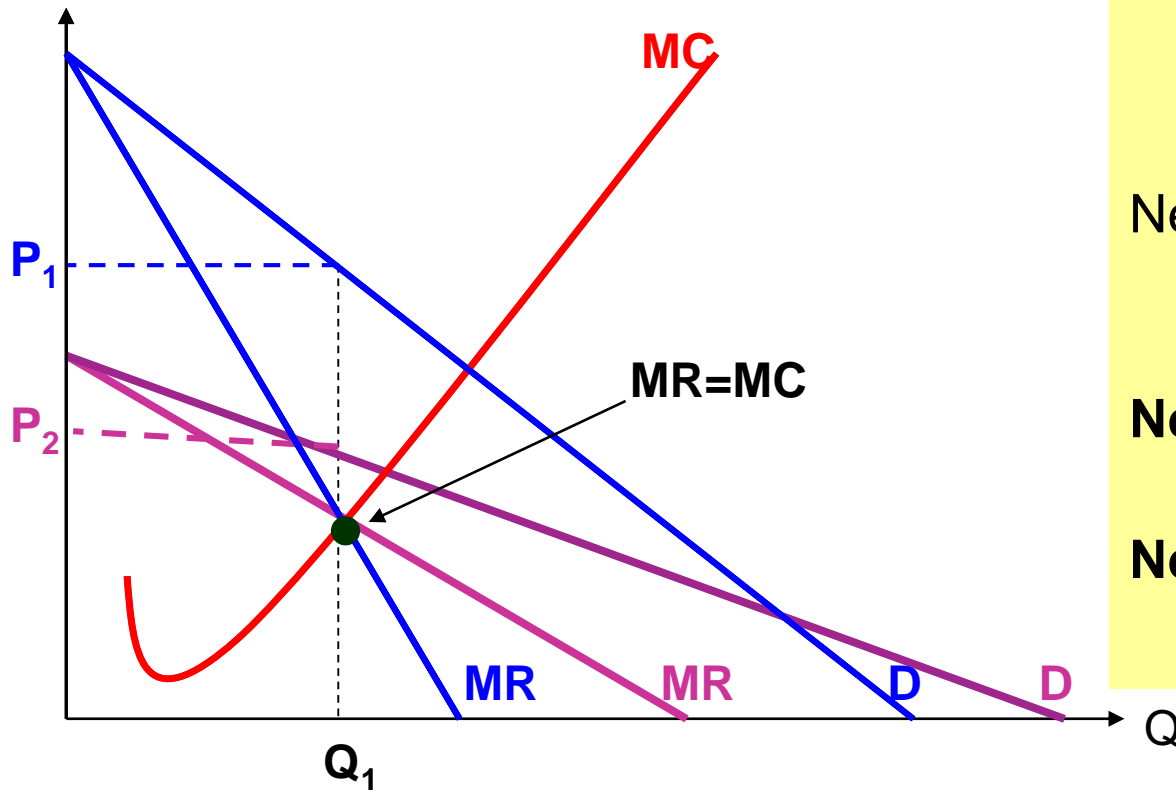
$$|\pi| = FC$$

Monopol hatalommal bíró vállalatok esetén:

$Q_Ü$ nem köthető fix termelési mennyiséghez!
 AVC_{min} előtt alakul ki.

Kínálati függvény - az ár és a piacra vitt mennyiség közötti függvényszerű kapcsolat

P, költség

Q_1 -hez különböző P -k tartoznak, ha a keresleti viszonyokban valamilyen változás van. $\Rightarrow$

Nem állapítható meg általános összefüggés P és Q között.
 $\Rightarrow$

Nem határozható meg kínálati függvény. $\Rightarrow$

Nem határozható meg iparági kínálati függvény.

**Minden konkrét esetben vizsgálni kell, hogyan alakul a vállalat egyedi keresleti függvénye és ez milyen hatással van MR-re
 $\Rightarrow P, Q$ meghatározása.**

Termelői többlet:

- **egy egységre vetítve** a mindenkor piaci árnak a kínálati árat, azaz a határköltséget meghaladó része;
- **a termelés egészét tekintve** a teljes árbevételnek a határköltségek összegét meghaladó része.

Holttehervesztés:

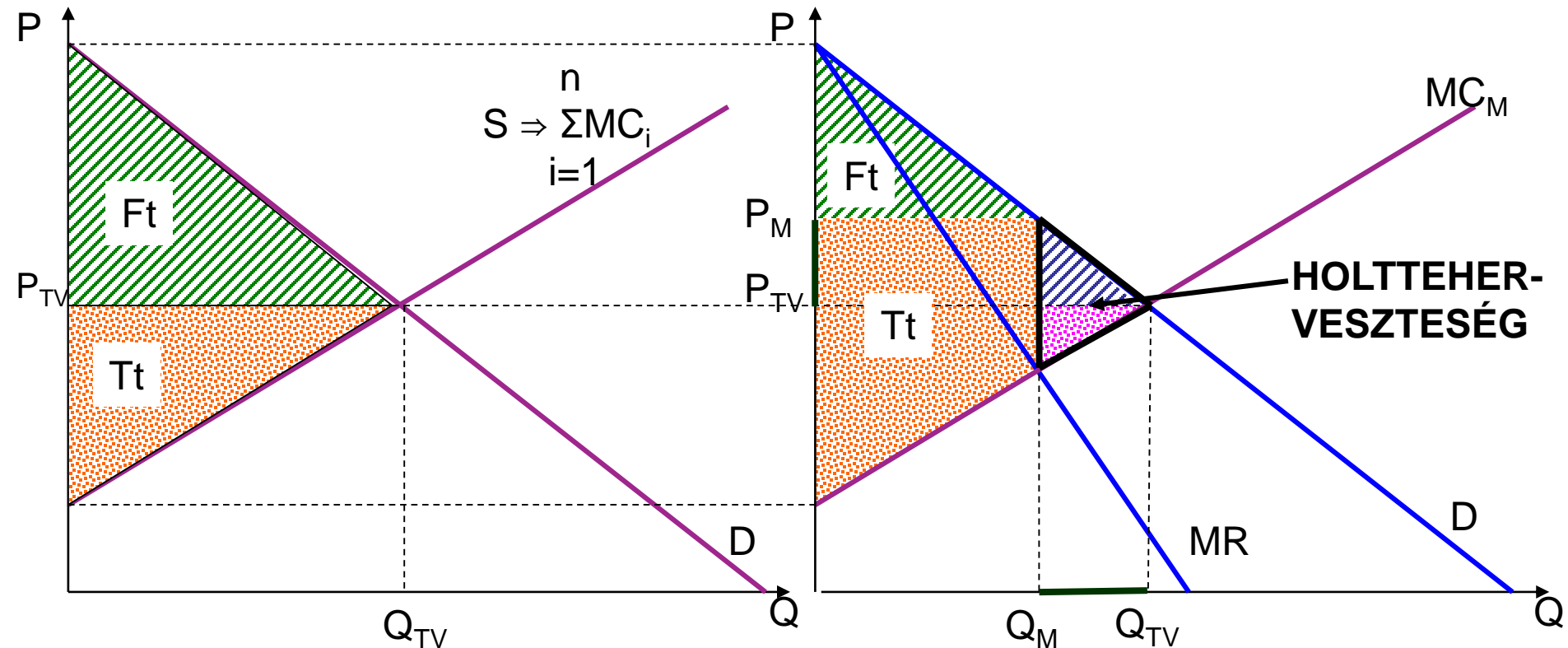
Két állapot összehasonlításakor az eredeti fogyasztói és termelői többletek összegében mutatkozó csökkenést holtteher veszteségnek nevezzük.

Holtteher-veszteség (a TV-hez viszonyítva határozzuk meg)

TÖKÉLETES VERSENY

STATIKUS ELEMZÉS

TISZTA MONOPÓLIUM

Több termék;
Alacsonyabb áron;
Nincs HTV;
Társadalmi jólét szempontjából kedvezőbb.
- a neoklasszikus közgazdaságtan egyik
alapmegállapítása.

Kevesebb termék: $Q_{TV} - Q_M$;
Magasabb áron: $P_M - P_{TV}$;
Piaci kudarc: HTV;
Társadalmi jólét szempontjából
kedvezőtlenebb.
Állami szabályozás alakul ki.

Tökéletes verseny - Tiszta monopólium

iparági szint

azonos keresleti és költségviszonyok

a társadalmi jólét szempontjából vizsgáljuk (Ft és Tt alakulása)

Nagy a verseny;

Minden információ azonnal rendelkezésre áll;

Nincs értelme a fejlesztésnek;

Innováció szempontjából nem szerencsés;

Társadalmi jólét szempontjából kedvező.

Nincs verseny;

Állami szabályozás (output-, profit-, árszabályozás);

Alacsony motiváció az innovációra;

DE: monopolhatalom nélkül nincs pénz a fejlesztésre!

Hosszú távon, az innováció miatt hasznos is lehet!

Az állami szabályozásnak megtámadható piacokat kell létrehozni.

A tananyag végére
értünk...

!!!! FELADAT !!!!!

Felkészülni a
vizsgára!

Tanulni önállóan ÉS folyamatosan kell!!!
A tanulás alapja a KÖNYV!

Köszönöm a figyelmet!